

# SOG

SOGA, mot representat en totes les llengües romàniques i pre-romanes d'Occident, del llatí tardà *sōca* id., d'origen pre-romà. □ 1.<sup>a</sup> doc.: 1002.

«Asina una, et asino uno, cum illorum stratus et *sogas*», en un doc. de l'any 1002, del *Cart.* de St. Cugat (II, p. 24); «xx d<iners de> *sogues*» en els comptes de la casa de l'Infant Pere, a. 1262 (Soldevila, *Pere el Gran* III, 437); «la gent --- de Granada --- an elet --- rey --- an acordat que, ab una *sogua* e-l coytl, que-s meta en poder del rey de Marrochs e que li clam mercè» (o sigui que, amb hàbit de suplicant i oferint vasallatge, vagi a demanar-li tropes per aturar l'avenç dels cristians), correspondència diplomàtica de l'any 1308 (*BABL* II, 324); «Tres saos de terliç et 2 *soges* de lana» Corbins, a. 1299 (*BABL* VI, 71).

Ja freqüent des del S. XVI: «2 *sogues* d'esparron. ad ops de tirar la pala vestida» 1318, i algun de més tardà dins el segle: en *InvLC* (cf. *esparró* 'fibra per a sogues', ací I, 452b59; III, 616b37); «cell que seip ha mordut, *soga* li fa pahor» citat pel *DAG.* d'una colle. de proverbis del S. XIV; i altres dels Ss. XIV-XVI en aquest dicc. i en *AlcM*; tinguem present des d'ara que l'ús d'*assogar* en Desclot (*infra*) pressuposa evidentment el de *soga* en aquest ambient arcaic i septentrional de la llengua; en la tradició lexicogràfica des de JMarc (267) i Busa-N. («*soga*, corda d'esparró: restis).

Fins avui segueix essent un mot d'ús general i vigorós en tot el territori continental del català (sembla que no a les Illes: res *DFgra.*, *DAmén.*, *AlcM*; FebrCard. no l'accepta del seu model Belv.); en el PVal., on jo havia dit que potser no, J. G. M. cuità a desmentir-me citant-me'n dades, i afegint-n'hi moltes sobre l'ús i matisos (1955); altrament allí ha format des d'antic la rica derivació que concreto a baix.

Es pronuncia amb ò oberta a Bna. i cat. central i altres parts: Fraga (*BDC* IV, 29, 43, crec que en tinc alguna dada cap al Maestrat i Ribag.), però és dels mots que tingueren ó tancada originària i l'obriren en síl·laba inicial (veg. el meu estudi de *LleuresC*, 189ss., n. 30); i aquest precisament conserva la ó tancada amb més extensió que d'altres, fins al Ripollès, Pallars, Ur-

gell i P. Val.: anoto *sóga* a Rialb de Noguera (1960), Castellldans (1936), Oïocau, Alcoi (1962).

Ho concretarem amb un florilegi de frases oïdes en els llocs, que de passada n'exemplificaran usos típics: «van anar amb *sógas* a la *Tumba del Sitjar* per treure'n una bestia que hi havia caigut» Freixenet de Campodon; «si una vaca s'encingla, s'hi ha de baixar amb *sógas*» Queralbs (1935); per això hi ha la *Roca de Na-sóges* o *R. de Sóges* a Xert (1961); d'altra banda es converteix en una mida de longitud corresponent a la mida mitjana de les que fabriquen els corders: d'on el nom de partida «Les Catorze *sóges*» a Vilafamés, *Mas de Sóges* Traiguera (1961). En una paraula el català també prova que el mot etimològic tenia ò llonga o tancada.

En efecte és el que postulen les altres llengües romàniques. En llengua d'oc apareix *soga* en tres textos en prosa del S. XIV del Tarn i el Tarn-et-Gar., i rimant en *o* tancada en un poeta tardà, S. XIV, de l'escola tolosana: «Razó és c'om reconogua / Dieus per senhor dreyturier: / estacatz em de la *sogua* / del llyam de caytavier» (*PSW* VII, 755); *sougo* «corde pour serrer la charge d'un mulet», *TdF*; sembla que no és general a tot el domini, car tots els testimonis del S. XIV són llenguadocians, i manca en molts dics. dialectals (com el tan copiós del Roergue per Vayssier), però no degué ser estrany a Provença, on Pansier en cita un exemple de 1500 a Avinyó, en l'acc. que el pren el *TdF*; i, en tot cas, està arrelat en els Pirineus gascons en l'arcaica forma que manté la sorda intervocàlica «*souque*: corde, lien, lanière, courroie de cuir» (Palay). En castellà *soga* és mot tan vivaç com en català, de totes les terres de la llengua (molt popular a tot Amèrica), i documentat copiosament des de 980 i, en literatura, des de princ. S. XIII. No menys el port. *soga* (ja en textos de c. 1200, Cortesão).

Més enllà de la línia Gironda-Roine minva la vitalitat del mot, avui estrany a les principals llengües literàries no hispàniques, però havia viscut amb caràcter autòcton a tota la Romània d'Occident. No en degué tenir gaire en el Nord de França, on God. només cita